

sesta eikä medikalisaatiosta, johtuu kirjan läpäisevästä käsitteellisestä tauti—sairaus-erottelusta. Tauti on kyseessä, kun elimistössä tapahtuu jokin patofysiologinen muutos; se ”voi olla esimerkiksi viruksen tai bakteerin aiheuttama tulehdus, valtimon seinämän kehittyneet ahtautumat, ravinnon imeytymishäiriö suolistosta jne.” (s. 60—61). Sairaus sen sijaan sisältää paitsi taudin, sen syyt ja seuraukset myös ja nimenomaan ”taudin kantamisen” (s. 61) eli kaiken sen inhimillisen ja sosiaalisen, jonka sairas ihminen joka tapauksessa kohtaa. Sairastamiseen kuuluvat ihmisen ja hänen (lähi)ympäristönsä ajatukset, tulkinat, taudille annetut merkitykset, käsitykset ongelman syistä, sen vakavuudesta jne.

Taudin ja sairauden käsitteiden kautta Kokko vastaa kysymykseen, ”mitä terveyskeskuslääkärissä pitäisi tapahtua”. Hänen mukaansa perussyy nykysysteemin ongelmiin on tautiin keskittymisessä. Lääkärit toimivat vastaanotoillaan ”Oslerin mallin” (s. 15) mukaisesti tähtäimessään ”sairauden syvin olemus (...) tiukasti biolääketieteellisesti tai patofysiologisesti määriteltävä prosessi” (s. 15). Koska ”jokainen yskäoire, niskakipu, väsymys tai huimaus voi olla vakavan, terveyttä tai peräti henkeä uhkaavan taudin merkki” (s. 18), jokainen potilas pitää haastatella äärimmäisen tarkkaan. Ja jos tautia ei omin voimin löydy — kaikki näyttää olevan kunnossa, mutta selkää sen kuin särkee —, lähetetään potilas tutkimuksiin, pyydetään hänet uudestaan vastaanotolle, lähete-

tään hänet uusiin tutkimuksiin yliopistolliseen keskussairaalaan, pyydetään hänet erikoislääkärin yksityisvastaanotolle jne. Seurauksena on aikapula, ruuhkia ja pitkät jonot mitä kummallisimpiin tutkimuksiin.

Eivätkä ongelmat jää tähän. Taudin ollessa kaikki kaikessa tuntuu siihen liittyvän inhimillisen tekijän, sairauden, käsittely väkisinkin turhauttavalta. Sen sijaan, että lääkärit keskittyisivät kehittämään (sosiaali)psykologisia tietämystään ymmärtääkseen, milloin tautia on syytä hakea ja milloin ei, he ”oppivat odottamaan sormet syyhyten erikoisia, mielenkiintoisia ja useimmiten harvinaisia tauteja” (s. 65). Eli he hakeutuvat keskussairaaloihin ja laboratorioihin hakemaan alkoholismin ja työttömyyden aiheuttajaa ja jättävät alkoholistit ja työttömät peräkylien terveyskeskusten ongelmaksi.

Jos lähtökohdaksi otetaan taudin sijasta sairaus, on tulos toisenlainen. Keskiöön nousee psykologinen ymmärrys ja sen mukana mahdollisuus nähdä erilaiset psykofyysiset ongelmat yhtä todellisina kuin erilaiset taudit. Samalla jäykkä Oslerin malli saa antaa tilaa joustavuudelle, ”epävarmuuden hyväksymiselle” (s. 115), työskentelytavan muuttamiselle potilaan tilanteen ja tarpeiden mukaan, vaikka siten jouduttaisiin ”siirtämään oireet ja taudit (...) sivuun kokonaisuuden kannalta epäoleellisina ja kuuntelemaan, mitä oikein on tapahtunut tai tapahtumassa” (s. 85).

Toki kaikki on helpommin sanottu kuin tehty. On selvää, että ”terveyskes-

kukset eivät voi muodostua yksilötasolla ihmisten sisäisten maailmojen suurten saneerausohjelmien toteuttajiksi. Siihen ei riitä taito, ei aika, eikä koko ajatus ole muutenkaan realistinen” (s. 65). Tueksi tarvitaankin ihmisten omaa panosta, ”potilaan ’subjektivointia’ ” (s. 90).

Se, että siirtyminen taudista sairautteen edistää tätä vastuun ottamista omasta elämästä, on Kokon ajankohtaisista ja perustelluista ajatuksista yksi, joka houkuttelee paitsi tarttumaan tuumasta toimeen myös ”leikittelemään”. Jos ihmisten elämän muuttaminen taudeiksi ”murentaa ihmisten oman osaamisen pohjaa” (s. 75), eikö saman kaksin verroin tee sen muuttaminen sairauksiksi? Niin kauan kuin vastaanotolle tuleva ihminen kohtaa kapean Oslerin mallin mukaan toimivan lääkärin, joka ei ”ymmärrä mistään mitään”, hänen on haettava apua jostakin muualta — esimerkiksi omasta toiminnastaan —, mutta miten on, jos tohtori on yhtäkkiä herkistynyt hänen kaikille ongelmilleen? Kuinka ratkaisevasti se, että elämän ongelmista tehdään lääketieteen ongelmia (”taudistaminen”, s. 75), poikkeaa siitä, että niistä tehdään lääkärin ongelmia (”lääkäristämisestä”)?

Oli miten oli, on kiintoisaa nähdä, mitä tapahtuu, kun sairausmalli otetaan terveyskeskuksissa käyttöön. Kokko ei nimittäin turhia jossittele (s. 85): ”Erikoissairaala ei voi lähteä orientoitumaan samalla tavalla, mutta perusterveydenhuollon toimintayksikön on pakko tehdä näin.”

Klaus Weckroth

Lyhyt matka omiin ennakkoluuloihin

Levola, Kari: Blankko, mä kirjoitan sulle. Tammi 1989

Hietala, Mirjami: Matkalippu Mostariin. Tammi 1989

En tiedä, voiko sitä ”ammattilukijana” pitää itseään jossain määrin työrajoitteisena, kun omalta lukemiskartal-

ta löytyy alue tai alueita, joihin ei ole tutustunut. Yksi tällainen alue on ns. nuorten kirjat. Uskaltaako sitä lähestyäkään edes motivoitua uteliaisuudesta nuoria kohtaan, kun mielessä keikkuu peräti uhkakuva? Minulle kun on jäänyt tai syntynyt mielikuva,

että nämä kirjat on kirjoitettu yhdellä kädellä. Toista kättä nämä kirjoittajat ovat tarvinneet sormi pystyssä heristelyyn. Kirjoittajana on useimmiten ollutkin seminaarikasvatuksen saanut kansankynttilä. Nuortenkirjailija on kirjailijan työssään ikään kuin vain vienyt virka-ajan ulkopuolelle seminaarissa saamaansa kutsumuksen liekkiä.

Asiantuntemattomuuden vankistamalla tuntumalla uskaltanekin yleis-

tää. Sikäli kuin vanhemmissa nuorten kirjoissa on käsitelty jotain ongelmaa, sen yhteiskunnalliset välitykset ja ehdollisuus eivät ole olleet mukana. Se on ollut keskiluokkaista psykologisointia. Muistan esimerkiksi lasten ja nuorten kirjallisuuden ”grand old lady” Kerttu Mannisen arvion Saara Sarkkisen kirjasta Antakaa mun failjalle töitä. Hän ei pitänyt todellisena sitä, että päähenkilön tamperelainen ammattitaitoinen metallimies oli työtön.

Mutta tuoreessa kustantajan pake-tissa saapuneet Kari Levolan ja Mirjami Hietalan kirjat todistavat vallan muuta. Ja mikä parasta — niissä tuntui kuuluvan nuoren ”oma” ääni. Enkä minä niitä olisi yhdellä lukemisella pitänyt ns. nuorten kirjoina, jos kustantaja olisi lähettänyt ne kannettomina. Kansien naiivius yleensä näyttää kertovan, minkä nimikkeen alla kirjaa on luettava ja millaisin ehdoin sitä on arvioitava.

Kari Levolan kirja on kirjeromaani, jossa kaksi nuorta, kesälukiossa toisiinsa tutustuneet poika maalta ja tyttö kaupungista, tilittää suhdettaan toinen toiseensa ja suhteitaan maailmaan

ja sen menoon. Kypsiltä ja maailmas-ta kiinnostuneilta he vaikuttavat. Kummallakin nuorella on jonkinlaisia kirjoitus- tai taideharrastuksia. Koska havainnointi ja asioiden hahmottaminen on esimerkiksi luovan kirjoittamisprosessin keskeinen osa, niin sattumalta Levola ei ole romaaninsa muotoa ja henkilöitä keksinyt. Ne ovat luontevan tuntuisia. Henkilöiden havainnointikyky asettaa lukijan eteen aikuismaailman naurettavuuden; siinä nuoret kokevat itsensä jollakin tavoin sivullisiksi. Ja samanaikaisesti piirtyy tätä maailmaa vasten myös nuorten omalla tavallaan keskenkasvuinen, mutta kuitenkin samalla myös puhtaampi sisäinen maailma. Niin että nuorten kipu nostaa päällimmäiseksi kysymyksen siitä, mitä on aikuistuminen.

Yhdeltä kannalta aikuisuudesta tai aikuisista kertoo Mirjami Hietalan kirja Matkalippu Mostariin. Tarina on yhtä yksinkertainen kuin todellinenkin. Tyttö ei ole vuosiin tavannut isäänsä, joka on mennyt uusiin naimisiin. Yksinhuoltaja-äiti on kertonut omaa tarinaansa isästä, ja nyt yhdessäolon myötä isä kertoo oman tari-

nansa, mikä panee tytön (Marian) ajattelemaan isästään uudella tavalla ja mutkistaa samalla hänen suhteensa äitiin.

Maria lähettää äidilleen matkalta kirjeitä, joissa heijastuu mielialojen heittelehtiminen. Tekstin lomaan sijoitetut isän ja tyttären keskustelut antavat materiaalia ymmärtää, miksi Marian mielialat vaihtelevat. Vanhempien tarinat eivät paljastu ehkä aina valheiksi, mutta ainakin muunnelluiksi totuuksiksi. Sellainen on kipeää tehtiinpä nuo valheenpoikaset sitten vaikka lasta ja nuorta ”suojelemaan”. Aikuisten ”kypsä” maailma paljastuu vähintäänkin pikkuvilpin kuorruttamaksi kakuksi. Rakenna siinä sitten minuuttasi.

Näissä kirjoissa puetaan nuorten kipeät tunteet sanoiksi. Kipu löytää käsitteensä. Nuoren maailma saa äänen, jonka kaikupohjana toimii nuori lukija. Sitä kautta todellisuus hahmottuu. Siinä kai hiukan yksinkertaistaen nuorten kirjan lukumerkitys. Eroaako ”aikuisten kirjallisuus” siitä jollain tavoin?

Seppo Helminen

SYMPOSIUM ON ALCOHOL, FAMILY AND SIGNIFICANT OTHERS

*A Thematic Meeting of the Kettil Bruun Society
for Social and Epidemiological Research on Alcohol
March 4—8, 1991 Helsinki, Finland*

Researchers interested in issues related to alcohol and family life, gender relations, and the informal responses to drinking are invited to participate in an international symposium. The objective of the symposium is to discuss results of ongoing projects and to develop new ideas further and possibly comparative research.

The presentations of the meeting would deal with the following themes:

1. **The patterns of informal control of drinking and its agents.** Women, wives and mothers in particular, act in many societies as informal drinking controllers. Studies that look at the cultural differences and changes in time would be of interest here.
2. **Women's changing role.** Studies that look at the changing patterns of women's drinking and the role women have in relation to others' drinking would be relevant. Ways of controlling women's own drinking is an important area that has not been much discussed.
3. **Private and public drinking.** Studies on drinking situations and contexts, where specific interest lies in looking at the differences in gender patterns and informal control of public and private drinking.
4. **Socialization of children.** Studies of the living conditions of children in families with alcohol problems, the children's coping mechanisms and their interpretations of the problem would be of interest here. Studies of the factors affecting the social transmission of alcohol use to the next generation would also belong to this theme.
5. **Social movements and policy measures.** Family members' organizations are important social movements affecting the alcohol policy climate. For instance organizations like Mothers Against Drunk Drivers or Parents of Drug Addicts have gained a lot of public attention. Al Anon is an important and wide-spread organization aiming at helping the family members. Another important topic here is society's intervention in problem families. What kinds of policies are adopted by social welfare agencies in relation to alcoholic families?

The symposium will be sponsored by the Social Research Institute of Alcohol Studies and the Finnish Foundation for Alcohol Studies. The local organizers will provide for free accommodation during the meeting, whereas travel costs as a rule have to be taken care of by the participants themselves. The registration fee will be \$ 200. However, limited and partial support for travel or registration costs will be available for researchers otherwise unable to attend the meeting.

The meeting will take place in Alko's training centre Vuoranta, which is located by the sea about 20 kilometres from the city. The symposium language is English.

The abstracts for presentations should be sent at the latest by October 31st 1990 to the organizers. As all papers will be precirculated, one copy of your paper should be sent to the same address at the latest on January 1st 1991.

Organizers: Marja Holmila, Social Research Institute of
Alcohol Studies and
Pia Rosenqvist, The Nordic Council for
Alcohol and Drug Research

Please send the abstracts to: Marja Holmila
Social Research Institute of Alcohol Studies
Kalevankatu 12 A
00100 Helsinki, Finland
tel. + 358 0 133 34 65